

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

57855
Pocztą polową 53. 22.XI. 1920 r.

Oddział II Informacyjny

TAJNE

Br/2. № 53608. /II

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ

B e l w e d e r . -

W załączeniu przesyła się do wiadomości odpiś rap-
portu attaché wojskowego w Brukseli z dnia 12.b.m. charaktery-
zujący obecną sytuację polityczną w Belgji, wywołaną kryzysem
gabinetowym. Do raportu są załączone sprawozdania Hymansa w
sprawie Litwy i przedstawiciela Japonji w Lidze Narodów L. Lehi
w sprawie Gdańska.

Otrzymują: M.S.Z., M.S. Wojsk. Oddz. II. Szt. i Adj. Gen.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L. Dz. 57855, dnia 24/XI 1920 r.

Za zgodność:

Wz. J. K. [signature]

3 załączniki.

Zakł. Graf. Nacz. Dow. № 1682. 10000. 3.9.20.

w.z. Szefa Oddziału II N.D.

PRZEDZIELSKI m.p.

Major szt.-gen

INSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

127

O d p i s .

POSELSTWO POLSKIE

Bruksela, 12 listopada 1920.

w Brukseli

Attaché Wojskowy

No. 1394.

Do Naczelnego Dowództwa W.P.

O d d z i a ł II

Sekcja Ewidencyjna

w W a r s z a w i e .-

W dzień powrotu króla do Brukseli, dnia 2 listopada, Gabinet p. Delacroix podał się ostatecznie do dymisji i Król natychmiast rozpoczął konferencję z szefami partji celem rozwiązania przesilenia gabinetowego. Kwestja ta niełatwą jest do rozwiązania, z powodu skomplikowanej sytuacji politycznej obecnie w Belgji. Przyczyn są dwojakie: I trudności znalezienia drugiej koncepcji politycznej niż trójpartyjność rządu, z powodu tego, że obecnie żadna z partji nie posiada większości w parlamencie; po drugie kryzys wewnętrzny jaki obecnie przechodzi każda partja polityczna i szereg realnych trudności z których główne są: kwestja terminu służby wojskowej, kwestja flamandzka i kwestja rewizji artykułu 310, oraz kwestja drożyzniiana.

Obecnie nasuwa się konieczność rządu koalicyjnego, jedynie mogącego doprowadzić do ukształtowania dzieła rewizji konstytucji, z powodu tego, że uchwalenie nowych artykułów wymaga większości 2/3 głosów. Inny rząd nie jest możliwy w obecnej chwili i wideki są na nowy trójpartyjny rząd. Druga kwestja jest: kwestja głównej osoby w tym rządzie. Po naradach z różnymi przedstawicielami, król ofiarował sformowanie Gabinetu ministrowi Stanu panu Segers, z partji katolickiej deputowanemu z Antwerpji, który jednak nie podjął się tej misji. Wtedy Król ofiarował sformowanie Gabinetu ministrowi Stanu z partji katolickiej, Wice Prezydentowi Izby panu Carton de Wiart, który tę misję przyjął, lecz do dnia dzisiejszego jeszcze nie doszedł do skutku w kwestji powierzonego mu zadania.

Według posiadanych informacji, wybitniejsi politycy proponują Królowi powierzenie sformowania nowego Gabinetu p. Delacreix, cieszącego się poparciem jednej obecnie z najsilniejszych partji, partji socjalistycznej, jak i jej wodza p. Vandervelde.

Co obecnie jednak jedynie utrudnia sytuację, jest niezgrabny krok polityczny p. Vanderveldego dużej szkodzący p. Delacreix a mianowicie ogłoszenie p. Vanderv., że nie zgodzi się on na inną osobistość z partji katolickiej oprócz p. Delacreix. Jednakże istnieje pewne przekonanie, że po dłuższych i bezowocnych próbach p. Delacreix zostanie ponownie prezesem nowego Gabinetu.

Najważniejszą kwestją nowego Gabinetu będzie sprawa służby wojskowej. W sprawie tej p. Vandervelde wypowiedział się za 6 miesięcznym terminem służby wojskowej, w czym otrzyma poparcie części prawicy, druga zaś część i partja liberalna gorąco przeciw temu protestują, wymagając zastosowania się w tej kwestji do opinji najkompetentniejszego w tej sprawie człowieka, mianowicie szefa Sztabu Generalnego Maglinse. Obecnie kwestja terminu służby wojskowej z powodu kryzysu gabinetowego i z powodu kampanji podjętej w prasie socjalistycznej, nie schodzi z łamów prasy i żywo jest komentowaną nie tylko w sferach wojskowych, lecz i w politycznych i naogół w społeczeństwie. Wypowiedzenie się p. Vanderveldego wywołuje nader ostrą krytykę szczególnie w prasie nacjonalistycznej i liberalnej. Sztab Generalny żąda 18 miesięcznego terminu służby wojskowej. Osobna mieszana komisja pod przewodnictwem deputowanego spujal. p. Hubin, w skład której wchodzi członkowie Izby Deputowanych, Senatu i Wojskowi dotychczas nie wypowiedziała się, i obecnie po przerwie rozpoczęła znowu swoje obrady. W komisji tej zasiada Szef Sztabu belg. Generał Maglinse, pułkownik Henon szef 3-go biura Szt. Generalnego, Generał Berheim, inspektor piechoty i drudzy. Ogółem 5 generałów i 2 pułkowników. Generał Maglinse obiecał mi dać sprawozdanie /stenogram/ z posiedzeń w tej sprawie, sprawozdanie to po otrzymaniu prześle do Naczelnego Dowództwa.

Dnia 9-go b.m. zebrał się Parlament i po pięciu minutowym posie-

dzeniu zawiesił dalsze seanse aż do ukonstytuowania się nowego rządu. Tegoż samego dnia seccjalista p. Mathieu, wniósł projekt ustawy o terminie służby wojskowej, modyfikujący ustawę o służbie wojskowej "Lei sur la Milice" z 30 sierpnia 1913 r.

Projekt ten przy niniejszym załączam.

Obecnie dobiega do końca opracowanie projektu rządowego przez Min.Spr.Wojek. i Min.Spr.Wewn. ^{projekt} nowej Ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, mającej zamienić dotychczas istniejącą "Lei sur la Milice" z 1913 r. Projekt ten przewiduje powszechną służbę wojskową do 50 lat. Ma on być wniesiony do Izby w początku grudnia. Po otrzymaniu, prześlę go Naczelnemu Dowództwu.

Naogół można powiedzieć, że jedna z najważniejszych kwestji znajduje się dotychczas w stadium nieokreślenem.

Kwestja ta jest bardzo ważną, od niej zależy los armji belgijskiej jak również i kraju.

◀ O ile przejdzie termin służby wojskowej nie mniej zredukowany niż do 15 mies. maksymalnie do 12 mies. i wejdzie w życie nowe prawo o powszechnym obowiązku służby wojskowej, Belgja będzie w stanie, na wypadek wojny zmobilizować armję liczącą do 850,000, 900,000 ludzi.

Kwestja terminu służby wojskowej ma nietylko znaczenie wewnętrzne, lecz i zewnętrzne. Przyszłość bowiem aliansu francusko belgijskiego zależy od kwestji jaką Belgja będzie posiadała armję; a od przyszłości sojuszu zależy stosunek Francji do Belgijско holenderskich rekowań i do całej polityki zagranicznej.

Co się zaś tyczy kwestji drożyzny życia, kwestja ta jest obecnie nader ważną i rozstrzygnięcie jej jest ściśle związane z kwestją strajków - drożeje życie, z powodu drożyzny artykułów pierwszej potrzeby, skutkiem czego robotnicy żądają podwyższenia płacy; skutkiem czego drożeją wyroby i t.d. tworzy się tak zwane błędne koło. Obecnie życie w Belgji jest o 460% droższe, niż przed wojną.

W sprawie flamandzkiej obecnie prawica flamandzka żąda sflamandyzowania uniwersytetu w Gandawie, inne zaś partje godzą się na otwarcie przy uniwersytecie gandawskim drugiego

flamandzkiego. Przyszły rząd pewnie wybierze drogę pośrednią, tj. wystąpi z projektem utworzenia w Gandawie uniwersytetu w obu językach.

Nagół o nowym rządzie można już powiedzieć, że będzie on rządem trójpartyjnym, to jest rządem kompromisu, zadaniem którego będzie głównie doprowadzenie do końca kwestji rewizji konstytucji. Dopiero po nowych wyborach, nowy rząd będzie mógł nadać polityce Belgji nowy bardziej określony i więcej definitywny kierunek.

Sztajk robotników zagłębia Mons rozpoczęty w końcu października trwa nadal. Strajkuje ogółem 50,000 ludzi. Dotychczas nie doszło do porozumienia pomiędzy robotnikami i właścicielami.

Przyczyną tego strajku jest charakteru czysto ekonomicznego, tj. żądanie podwyższenia płacy, będącej niższej niż w zagłębiu centrum, Leedjum.

Strajk tramwajowy w Brukseli został unikniony z powodu zgody zarządu na podwyższenie płacy o 4 franki dziennie.

Przy niniejszym załączam raport p. Hymansa i p. Ishii na posiedzeniu Ligi Narodów w Brukseli w sprawie Wilna, oraz Gdańska.

Attaché Wojskowy

Starzeński m.p.

Majer

Za zgodność odpisu:

Michał por.

Palais des Académies
Bruxelles.

Le 28 Octobre 1920.

LE DIFFÉREND ENTRE LA LITHUANIE ET LA POLOGNE

Rapport de M. Hymans, Président.

Messieurs,

Le Conseil de la Société des Nations avait été saisi du différend lithuano-polonais quelques jours avant sa dernière session, par une protestation du Gouvernement de la Pologne, alors en état de guerre avec les Soviets, contre la présence des troupes lithuaniennes dans les districts de Suwalki, à l'Ouest de la frontière provisoire tracée par une décision du Conseil Suprême des Puissances Alliées en date du 8 Décembre 1919. Le 20 Septembre, le Conseil faisait accepter par les deux parties une recommandation qui avait pour objet, d'abord de faire cesser les hostilités entre Polonais et Lithuaniens, en adoptant comme ligne de démarcation la ligne provisoire du 8 Décembre 1919, et en second lieu, de neutraliser le territoire lithuanien dans le conflit entre la Pologne et les Soviets, tous les droits territoriaux des parties restant expressément réservés.

Le Président en exercice du Conseil de la Société, M. Léon Bourgeois, et deux de ses collègues, MM. les Ambassadeurs d'Espagne et du Japon à Paris, furent chargés de suivre l'exécution de cette recommandation. Par leurs soins, une Commission militaire de contrôle, composée de cinq officiers appartenant à des nationalités différentes fut constituée sans délai, et pu commencer ses travaux sur place dès le 4 Octobre. Cette commission, à laquelle le Conseil tient à exprimer tous ses remerciements pour son activité vit son autorité acceptée par les deux parties, obtint le retrait, dans la région de Suwalki, des troupes polonaises et lithuaniennes à six kilomètres de chaque côté de la ligne du 8 Décembre, et réussit, le 7 Octobre à faire accepter un armis-

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

etice sur tout le front, et un prolongement vers l'Est de la ligne de démarcation, en raison des positions occupées alors par les troupes lithuaniennes et polonaises.

En même temps, le Comité du Conseil se tenait en rapports constants avec les représentants de la Pologne et de la Lithuanie, MM. Paderewski et Woldemar, recevait leurs réclamations, intervenait pour obtenir le redressement immédiat de certains griefs, lorsque, par exemple, les Lithuaniens se plaignirent des difficultés opposées à leurs communications à travers le couloir polonais.

Cependant, deux événements changèrent entièrement la position du problème posé devant le Conseil. D'un côté les troupes polonaises chassèrent l'armée des Soviets de Grodno, puis de Lida, et bientôt un armistice, accompagné de préliminaires de paix, était signé à Riga entre la Pologne et la République des Soviets. D'autre part, le 8 Octobre, le général Żeligowski, à la tête d'une division polonaise, entra dans Vilna et y proclamait un gouvernement dit de la Lithuanie centrale. Par une note adressée à M. Paderewski, pour être transmise à son Gouvernement, et par une communication à la Presse, M. Léon Bourgeois, au nom de notre Conseil, a déjà protesté énergiquement contre un acte qui constitue une violation des engagements pris envers la Société des Nations. Nous devons renouveler ici cette protestation contre l'usage de la force. Le Gouvernement polonais affirme qu'il n'en est pas responsable. Il a désavoué le général Żeligowski et a déclaré que celui-ci agi en rebelle. Nous avons pris acte de cette déclaration et nous apprécions toutes les difficultés de la situation. Nous rechercherons aujourd'hui, d'accord avec les intéressés, une solution destinée à régler, cette fois le fond même du différend, et à faire disparaître les causes mêmes du conflit qui, arrêté entre les troupes régulières de la Pologne et celles de la Lithuanie a repris entre ces dernières et les troupes irrégulières du général Żeligowski. Après en avoir délibéré, en présence des délégués de la Lithuanie et de la Pologne, MM. Woldemar et Akenazy, nous avons adopté la résolution suivante:

"Le Conseil de la Société des Nations, soucieux avant tout de rétablir la paix entre les deux peuples lithuanien et polonais, et prenant acte des déclarations solennelles par lesquelles le Gouvernement polonais a désavoué l'entreprise du général Żeligowski et l'a déclaré rebelle; constatant d'autre part que les deux parties réclament pour les populations intéressées le droit de décider de leur sort, et fendent sur ce droit leurs revendications respectives;

Rappelle aux deux parties les engagements pris par elles vis-à-vis de la Société de Nations

Et les invite formellement à accepter les recommandations suivantes:

1/ Une consultation populaire aura lieu sous les auspices et le contrôle de la Société de Nations, par laquelle les habitants du territoire contesté, à l'est de la ligne arrêtée par le Conseil Suprême le 8 Décembre 1919, pourront exprimer librement leur volonté au sujet de leur rattachement soit à l'Etat lithuanien dont le gouvernement siège actuellement à Kowno, soit à la Pologne.

Le Conseil de la Société des Nations déterminera l'étendue et la limite de ce territoire et fixera les modalités et la date de la consultation populaire, de façon à assurer la liberté et la sincérité du vote.

2/. Le Conseil de la Société des Nations décidera des mesures à prendre avant et pendant la consultation populaire, soit pour le retrait, soit pour le désarmement de toutes troupes de quelque nationalité qu'elles soient, occupant le territoire soumis à la consultation. Dans ce but, et afin d'assurer l'exécution des recommandations du Conseil, celui-ci aura le droit d'exercer immédiatement un contrôle sur les routes et les chemins de fer conduisant au territoire contesté ou le traversant.

Le Conseil demande aux deux parties de lui faire connaître si elles acceptent ces recommandations dans le délai de dix jours à partir du 28 Octobre.

Le Conseil demande aux délégués des deux parties de lui

donner des maintenant, au nom de leurs Gouvernement respectifs l'assurance formelle que ceux-ci s'abstiendront de tout acte d'hostilité réciproque et feront tout ce qui est en leur pouvoir pour le maintien de la paix.

Les Membres de la Commission Militaire demeurent chargés de régler équitablement toutes difficultés qui pourraient se produire.

27 Octobre 1920.

Les délégués de la Pologne et de la Lithuanie ont donné au Conseil, au nom de leurs Gouvernement, les assurances qui leur étaient demandées. Le Conseil en a pris note.

Le texte de la résolution sera transmis immédiatement aux Gouvernements polonais et lithuaniens, par leurs délégués. Nous espérons que leurs réponses seront favorables, et permettront d'établir enfin une paix durable entre leurs peuples.

Za zgodność odpisu:

Michalski

RAPPORT AU CONSEIL
PAR SON EXCELLENCE LE VICOMTE L. ISHII,
REPRESENTANT DU JAPON. -

Au cours de sa dernière session à Paris le Conseil a décidé que la question de la Constitution de la future ville Libre de Dantzig serait inscrite à l'ordre du jour de la session de Bruxelles.

Le Secrétaire général a fait circuler dernièrement aux Membres du Conseil, les documents suivants concernant cette question:

1/ Une note du Secrétaire général, par laquelle il a communiqué au Conseil le rapport de M. Léon Bourgeois, lors de la session du Conseil à Paris, dans lequel il fut suggéré d'introduire le Secrétaire général auprès de la Conférence de Ambassadeurs pour obtenir des informations sur la Convention à négocier par les principales Puissances alliées entre la Ville Libre et le Gouvernement polonais /document du Conseil 81/.

2/ Copie avec traduction française et anglaise du projet de la constitution de Dantzig, tel qu'il a été rédigé par les Représentants dument désignés de la ville et du territoire de Dantzig élus à cet effet /document du Conseil 81a/.

3/ Memorandum du Secrétaire général ayant trait à certains points intéressants la question de la garantie de la Société des Nations sur laquelle doit être placée la constitution de la Ville Libre de Dantzig.

4/ Note par le Secrétaire général transmettant, tant aux Membres du Conseil copie d'une lettre datée de Paris 20 Octobre 1920, du Président de la Conférence des Ambassadeurs au Secrétaire général, avec les annexes suivantes:

a/ Copie du texte en date du 19 Octobre 1920, du projet de la Convention entre la Pologne et la Ville Libre de

Dantzig, prévu par l'article 104 du Traité de Versailles;

b/ Note concernant le projet de constitution de la Ville Libre de Dantzig, au point de vue du Traité de Versailles.

Il n'a été possible de distribuer ces documents aux Membres du Conseil que pendant les derniers jours. Le memorandum du Secrétaire général mentionné sous le No 3 ci-dessus, nous présente une étude détaillée sur le projet de constitution et soulève un grand nombre de questions importantes qu'il faut que le Conseil considère avant de pouvoir décider si cette constitution doit être placée sous la garantie de la Société des Nations et si la Société doit consentir à ce que la Ville Libre soit placée sous sa protection. Le projet du Traité avec la Pologne n'est arrivé au secrétaire général que le 21 courant dans la soirée.

Votre rapporteur est d'avis que la question des données à la constitution de la Ville Libre de Dantzig la garantie de la Société des Nations ainsi que la question connexe de placer la Ville libre de Dantzig sous la protection de la Société des Nations, sont des problèmes d'une telle importance et qu'elles soulèvent tant de questions qui méritent une considération approfondie, qu'il serait désirable de ne pas discuter cette affaire maintenant, mais bien de remettre la discussion à la prochaine réunion du Conseil à Genève.

Si le Conseil se rallie à cet avis, votre rapporteur serait chargé de préparer, dans le délai le plus court, un rapport circonstancié qui pourrait former la base d'une discussion approfondie de la question.

Il semble désirable que le Conseil demande à l'Assemblée Constituante de Dantzig d'envoyer un représentant pour être présent à Genève, lors de la discussion de cette affaire, afin de pouvoir donner les renseignements que le Conseil trouverait utile de demander. L'importance des relations de Dantzig avec la Pologne semble aussi rendre désirable d'inviter le Gouvernement polonais d'envoyer un représentant pour être présent au Conseil. Ce représentant pourrait exprimer ses vues sur la constitution de la Ville Libre de Dantzig, à titre d'information.

Za zgodność odpisu: *Michał...*

COPIE
ARCHIVES
New York

PIESUDSKI
INSTITUTE

PIESUDSKI
INSTITUTE

137